Jaarverslag RMA 2023

(Onderzoeks)activiteiten

30 maart 2024

RMA

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het jaarverslag over de werkzaamheden van de Rekenkamer Metropool Amsterdam (hierna: rekenkamer) in 2023. Net als vorig jaar hebben we om praktische redenen het inhoudelijke verslag gesplitst van het financiële verslag. In dit verslag geven we informatie over wat we in 2023 zoal hebben gedaan. De financiële informatie publiceren we in de vorm van de jaarrekening als apart document.

Vóór de zomer van 2023 is onze beleidsvisie 2023-2028 inclusief meerjarenbegroting goedgekeurd door de raden van Amsterdam en Zaanstad. Daardoor hebben we voor de komende jaren een financiële stabiele basis en kunnen we de beleidsvisie in de praktijk gaan brengen. Daar zijn we dit jaar al mee begonnen en ik licht daar in dit voorwoord een paar dingen over uit.

Zo zijn we dit jaar gestart met een intensivering van ons contact met de raadsleden van Amsterdam en Zaanstad (onze belangrijkste doelgroep), al is dat vanwege de zeer drukke agenda van de raadsleden soms wel een uitdaging. We zijn begonnen met het in de beleidsvisie aangekondigde experiment om de raadsleden beter te kunnen ondersteunen via monitoring van de kwaliteit van de informatievoorziening op een thema. We doen dit momenteel voor het thema ‘financiën’. Omdat we zowel in Amsterdam als in Zaanstad positieve feedback op de financiële monitor hebben gekregen, geven we daar komend jaar een vervolg aan. Daarnaast hebben we voor elk onderzoek, groot of klein, een technische sessie georganiseerd voor raadsleden om toelichting te geven op de onderzoeksresultaten. Op basis van de feedback van raadsleden hebben we die op diverse wijzen vormgegeven.

Daarnaast hebben we het contact met burgers (onze tweede doelgroep) in 2023 geïntensiveerd. Zo hebben we een aantal leden van ons burgerpanel mogen ontvangen op kantoor om te praten over onze communicatie. We hebben dankbaar gebruikgemaakt van de ideeën die tijdens deze levendige sessies naar voren zijn gebracht. We zijn gestart met een nieuwsbrief en hebben ideeën gebruikt voor de publiekssamenvattingen die we nu standaard bij elk rapport uitbrengen. Waar mogelijk zijn we de visie van inwoners gaan betrekken in onze onderzoeken.

In dit jaarverslag kunt u meer lezen over onze activiteiten en onderzoeken van het afgelopen jaar. Ik wil iedereen bedanken die het afgelopen jaar met ons heeft samengewerkt, in het bijzonder de gemeenteraadsleden, de colleges van B en W en de mensen die werkzaam zijn in de ambtelijke organisaties. En vanzelfsprekend was ons werk niet mogelijk geweest zonder de enthousiaste en betrouwbare inzet van alle medewerkers van de rekenkamer.

Annelies Daalder
directeur

Inhoudsopgave

Leeswijzer 5

Onze organisatie 6

Beleidsvisie 7

Maatschappelijke verantwoording 8

Overlegorgaan RMA 9

Ontwikkelingen in de organisatie 9

Wet open overheid 10

Ons onderzoek 11

Samenvatting 11

Onderzoeksprogramma's 2023 12

Onderzoeksprogramma Rekenkamer Amsterdam 13

Onderzoek in 2023 in Amsterdam 14

Overige publicaties 2023 23

Uitgelichte onderzoeken 24

Onderzoeksprogramma Rekenkamer Zaanstad 26

Onderzoek in 2023 in Zaanstad 26

Overige publicaties in 2023 31

Uitgelicht onderzoek 32

Overige activiteiten 33

Activiteiten directeur 33

Activiteiten onderzoekers 33

Woordenlijst 35

Leeswijzer

Dit is het eerste deel van het jaarverslag van de Rekenkamer Metropool Amsterdam. In dit deel staan onze (onderzoeks)activiteiten van 2023 voor de gemeenten Amsterdam en Zaanstad. Het tweede deel van het jaarverslag gaat over de financiën. Het tweede deel maken we openbaar in juni 2024. In deze leeswijzer staan kort alle hoofdstukken van het eerste deel van het jaarverslag.

Onze organisatie - pagina 6
Wie werken er bij de RMA? Wat doen we hier precies en waarom doen we dat? U leest het in dit hoofdstuk. Daarnaast staat hier wat er in 2023 allemaal is gebeurd binnen onze organisatie.

Ons onderzoek - pagina 11
In dit hoofdstuk staat een overzicht van alle onderzoeken waarmee we in 2023 zijn gestart, die we hebben afgerond of waar we nog niet mee zijn begonnen. Ook staan hierin twee interviews met collega's. Verder vindt u hier een overzicht van alle andere documenten die we hebben gemaakt in 2023 voor de gemeenten Amsterdam en Zaanstad.

Overige activiteiten - pagina 33
We deden in 2023 meer dan alleen onderzoek. In dit hoofdstuk staat waar we nog meer aan werkten.

Woordenlijst - pagina 35
In dit verslag staan soms moeilijke woorden. Deze woorden worden uitgelegd in de woordenlijst. Alle woorden die in de woordenlijst staan, hebben in dit verslag **een blauwe kleur** gekregen. Als hetzelfde moeilijke woord vaker op één pagina wordt genoemd, hebben we het woord alleen de eerste keer blauw gemaakt.

4 Onze organisatie

Wie zijn we?

Annelies Daalder is de directeur van de Rekenkamer Metropool Amsterdam. De rekenkamer bestaat naast de directeur uit een bureau met zeventien onderzoekers en twee ondersteuners (stand van zaken december 2023).

Wat doen we?

De rekenkamer is onafhankelijk, dat betekent dat we zelf bepalen waar we onderzoek naar doen en hoe we dat doen. De raden mogen wel een verzoek indienen voor een onderzoek. We wegen zo'n verzoek goed af. In onze beleidsvisie schrijven we uitgebreid hoe we onderzoeksonderwerpen kiezen.

In de gemeenten Amsterdam en Zaanstad onderzoeken we de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het beleid. We kunnen ook onderzoek doen naar de **gemeenschappelijke regelingen** (hieronder valt bijvoorbeeld de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied), gesubsidieerde instellingen (bijvoorbeeld sportclubs) of bedrijven waarvan de gemeente, samen met andere overheden of bedrijven, (mede-)aandeelhouder is (zoals Warmtenetwerk Zaanstad B.V.). Onze rapporten zijn altijd openbaar.

Voor wie werken we?

We werken voor de **gemeenteraden** van Amsterdam en Zaanstad. Zij kunnen onze onderzoeken gebruiken bij het controleren van het **bestuur** van hun gemeente. De gemeenteraad kan onze onderzoeken ook gebruiken om zijn **kaderstellende** taak verder in te vullen. Daarnaast kunnen Amsterdammers en Zaankanters door onze onderzoeken zien wat er terechtkomt van de plannen van hun gemeente.

Waarom doen we dat?

Onze missie is bij te dragen aan een transparante, betrouwbare en lerende gemeente en daarmee bij te dragen aan de versterking van de lokale democratie. We willen met onderzoek bijdragen aan het verbeteren van het lokaal bestuur in de gemeenten Amsterdam en Zaanstad. Daarbij willen we de open cultuur en het inhoudelijke debat stimuleren. Belangrijke vragen voor ons zijn: wat is er terechtgekomen van de plannen, hoe is het geld uitgegeven en heeft het **bestuur** zich aan de regels gehouden?

Hoe werken we?

In ieder rapport geven we advies, dit doen we in de vorm van **aanbevelingen** die meestal aangeven hoe het bestuur dingen anders kan doen en kan verbeteren. De gemeenteraad behandelt onze rapporten en besluit of ze het bestuur de opdracht geeft op basis van onze aanbevelingen zaken te veranderen. Meestal besluit de raad dat al onze aanbevelingen moeten worden opgevolgd.

De Gemeentewet is gewijzigd per 1 januari 2023. Hierdoor is het college verplicht om jaarlijks aan de gemeenteraad te rapporteren over wat het met onze aanbevelingen heeft gedaan.

4.1 Beleidsvisie

Op 3 mei 2023 is de Beleidsvisie 2023-2028 openbaar gemaakt. Hierin zijn onze missie, de beleidsvisie en een meerjarenraming opgenomen. In onze nieuwe beleidsvisie schrijven wij waar we ons op richten en waarin (accent)verschillen liggen ten opzichte van onze vorige beleidsvisie.

Beleidsvisie
Een aantal focuspunten uit onze beleidsvisie zijn:

- De komende jaren besteden wij meer aandacht aan de doorwerking van onze onderzoeken. We verschuiven onze focus van puur 'verantwoording' naar 'lessen die te leren zijn voor de gemeentebesturen en gemeentelijke organisaties'. Wij geloven erin dat het functioneren van de lokale overheid en lokale democratie gebaat is bij een organisatie die leert van haar eerdere handelen en de reflectie daarop. Hieraan willen wij bijdragen.

- Met het oog op de doorwerking willen we ook de interactie tussen ons en de **ambtelijke organisatie** de komende jaren vergroten. We gaan verder dan alleen de structurele communicatie en afstemming tussen de rekenkamer en ambtelijke organisatie voorafgaand aan en tijdens een onderzoek. We besteden meer tijd aan 'nazorg' en interactie tussen de directeur van de rekenkamer en de top van de ambtelijke organisatie. Dit contact vergroot ons inzicht in de politieke cultuur en de organisatiecontext. Voor het creëren van een vruchtbare bodem voor onze **aanbevelingen** is oog voor die context van belang. We doen dit vanuit rolvastheid en respect voor ieders rol.

- We gaan het contact met de **gemeenteraden** van Amsterdam en Zaanstad verder intensiveren. Dit houdt in dat we op verschillende momenten contact hebben met **fracties** om goed te kunnen aansluiten bij de informatiebehoefte en daar, waar nodig, flexibel op in te spelen.

Burgers zijn de belanghebbenden van gemeentelijk beleid en vormen daarmee ook een belangrijke doelgroep voor ons. We vinden het belangrijk dat ons onderzoek, beter dan voorheen, onder de aandacht van burgers wordt gebracht. We denken er bijvoorbeeld aan meer samen te werken met bibliotheken en buurthuizen. Daarnaast gaan we de komende jaren, waar mogelijk, burgers betrekken in ons werk.

We zien communicatie als een belangrijke manier om de doorwerking en zichtbaarheid van ons werk te vergroten. Voor raadsleden gaan we meer diversiteit aanbrengen in onze producten. Burgers willen we bereiken met toegankelijke samenvattingen, socialmediauitingen en door bijvoorbeeld bijeenkomsten te organiseren.

We vinden transparantie belangrijk. Daarom zijn onze brieven en rapporten openbaar en te vinden op onze website. Onze meerjarenramingen van de balansen en exploitaties voor de periode 2023 tot en met 2028 staan in de Beleidsvisie 2023-2028 op onze website.

4.2 Maatschappelijke verantwoording

Op kantoor

Onze organisatie houdt rekening met het milieu. We gebruiken de fiets en het openbaar vervoer zo veel mogelijk voor reizen van en naar werk en voor andere afspraken. Waar mogelijk kopen we duurzaam, biologisch en lokaal in.

Diversiteits- en inclusiebeleid

Mensen verschillen van elkaar. We koesteren de verschillen tussen collega's. Die verschillen zorgen voor betere resultaten voor onze organisatie én voor de gemeenten waarvoor we werken. Wij vinden het belangrijk dat iedereen gelijkwaardig wordt behandeld en dat iedereen dezelfde kansen krijgt. Alle collega's moeten zich gezien en gewaardeerd voelen. Daarom steken we tijd en aandacht in diversiteit en inclusie.

In 2023 is een werkgroep gestart met het opstellen van ons diversiteits- en inclusiebeleid. Dit doen we niet alleen, we maken gebruik van bestaande kennis en ervaringen. We hebben bijvoorbeeld gekeken naar het beleid van andere kleine(re) organisaties. Ook hebben we contact met de gemeente Amsterdam om, waar mogelijk, gebruik te maken van de kaders die zij rondom diversiteit en inclusie hanteren.

Social return

De gemeente Amsterdam doet aan **social return**. Er zijn verschillende manieren om dit beleid vorm te geven. Wij sluiten aan bij het beleid van de gemeente. De gemeente laat werkzaamheden uitvoeren door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Bij ons worden de planten verzorgd door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Toegankelijkheid

We vinden het belangrijk dat onze website (digi)toegankelijk is. De meeste teksten op onze website hebben een 'voorlees'-mogelijkheid, het kleurcontrast is hoog en bezoekers kunnen door een groot deel van onze website navigeren zonder een muis te gebruiken. Ook schrijven we onze webteksten en publiekssamenvattingen op B1-niveau, zodat deze voor een brede groep leesbaar zijn.

Amsterdammers en Zaankanters

In dit jaarverslag hebben we het over Amsterdammers en Zaankanters.

Onder Amsterdammers vallen in dit verslag alle inwoners van de gemeente Amsterdam. Dus ook van de omliggende dorpen, stadsgebied Weesp, (oude kernen van) Amsterdamse wijken en (delen van) buurtschappen. Met Zaankanters bedoelen we alle inwoners van de gemeente Zaanstad. Dus iedereen die woont in de dorpen Assendelft, Koog aan de Zaan, Krommenie, Westzaan, Wormerveer, Zaandam en Zaandijk. Zaanstad is onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam.

4.3 Overlegorgaan RMA

Wat is het Overlegorgaan RMA?
In het **Overlegorgaan** RMA zitten twee leden. Een raadslid van de gemeente Amsterdam en een raadslid van de gemeente Zaanstad.

Waarom bestaat het Overlegorgaan RMA?
In de **gemeenschappelijke regeling** staat dat de directeur overlegt met vertegenwoordigers van de **gemeenteraden**, waarbij in ieder geval onze concept-begroting en concept-jaarrekening worden besproken. In 2023 is het Overlegorgaan RMA drie keer bijeengekomen: in april, juli en oktober.

Wat doet het Overlegorgaan RMA?
Het Overlegorgaan praat over belangrijke (financiële) stukken van de rekenkamer. Denk aan de **begroting** en de jaarrekening. In 2023 heeft het Overlegorgaan met de directeur gesproken over de concepten van de jaarrekening, de begroting, de beleidsvisie en meerjarenraming 2023-2028, de *Notitie gemeentelijke bijdragen RMA* en de 8-maandsrapportage. Daarnaast zijn onder meer de scenario's voor onze toekomstige huisvesting en het proces om tot een aangepaste gemeenschappelijke regeling te komen aan de orde gekomen.

4.4 Ontwikkelingen in de organisatie

Communicatie
In 2023 hebben we onze communicatievisie verder uitgewerkt mede met de hulp van een externe communicatieadviseur. Bij al onze onderzoeken hebben we dit jaar gebruikgemaakt van een communicatiematrix om meer duidelijkheid te krijgen over de kernboodschap en de communicatiedoelgroepen van de betreffende onderzoeken. Uit de matrix kwamen manieren naar voren waarop wij die doelgroepen het beste konden bereiken. Bijvoorbeeld via berichten op onze eigen website, de website van de gemeente, social media of via flyers.

Al onze publiekssamenvattingen hebben we gemaakt op B1-niveau zodat ze begrijpelijk zijn voor een breed publiek.

Ook publiceren we sinds juli 2023 een nieuwsbrief. In 2023 waren dat drie uitgaven. Hierin geven we extra aandacht aan onze onderzoeken en delen we leuke weetjes over de rekenkamer en onze collega's.

Op 8 en 9 maart 2023 hebben we twee bijeenkomsten georganiseerd voor leden van ons burgerpanel. In deze bijeenkomsten stond communicatie centraal en vroegen we burgerpanelleden mee te denken over communicatiestrategieën.

Personeel
De rekenkamer bestaat naast de directeur uit een bureau met zeventien onderzoekers en twee ondersteuners (in december 2023). In het afgelopen jaar hebben we afscheid genomen van twee onderzoekers en hebben we twee nieuwe onderzoekers verwelkomd. Bij de ondersteuning is een tijdelijke kracht aangenomen in verband met het zwangerschapsverlof van een collega.

Aan de deskundigheidsbevordering van het team is het afgelopen jaar actief gewerkt. Zo hebben we diverse trainingen en cursussen gevolgd. Ook organiseerden we bijeenkomsten op ons kantoor met verschillende deskundigen, bijvoorbeeld met medewerkers van de Algemene Rekenkamer en de gemeente Amsterdam.

4.5 Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) is ingegaan op 1 mei 2022. In de Woo staat dat iedereen recht heeft op informatie van de overheid en dat de overheid actief informatie openbaar moet maken. Dit geldt ook voor de rekenkamer.

Wij publiceren al onze onderzoeken op onze website. Ook onze beleidsvisie en onze onderzoeksprogramma's staan op onze website. Op de projectpagina's van de onderzoeken publiceren we onze onderzoeksopzetten, antwoorden op vragen van raadsleden, rekenkamerbrieven en de behandelingen van onze rapporten in de raadsvergaderingen. Tot slot bevat onze website informatie over onze organisatie, onze werkwijze en procedures, hoe u ons kunt bereiken en hoe u een onderzoeksonderwerp kunt aandragen.

Benieuwd wat rekenkameronderzoek in totaal kost? Bekijk hiervoor onze begrotingen en jaarrekeningen.

In 2023 hebben we geen Woo-verzoeken ontvangen. Wel vroeg het college van B en W ons of bepaalde documenten van de rekenkamer openbaar gemaakt mochten worden. Onze aanbiedingsbrieven, het concept-bestuurlijk rapport en het concept-onderzoeksrapport, zoals we dat hebben toegestuurd aan het college, mogen *wel* door het college openbaar worden gemaakt. Gespreksverslagen en nota's van bevindingen mogen daarentegen *niet* openbaar worden gemaakt vanwege het vertrouwelijke karakter van deze documenten.

5 Ons onderzoek

5.1 Samenvatting

Aantal onderzoeken voor:

Gemeente Amsterdam

Gepubliceerd	**6**
Gestart	**5**
Niet gestart of gepubliceerd	**1**
Overige publicaties voor Amsterdam	**9**
Alle **aanbevelingen** overgenomen?	**Ja**

Gemeente Zaanstad

Gepubliceerd	**3**
Gestart	**1**
Niet gestart of gepubliceerd	**2**
Overige publicaties voor Zaanstad	**4**
Alle aanbevelingen overgenomen?	**Ja**

Artikelen over ons en onze onderzoeken verschenen in en op:

Het Parool	www.rodi.nl
Binnenlands Bestuur	www.accountant.nl
De Volkskrant	www.accountancyvanmorgen.nl
Reformatorisch Dagblad	www.taxlive.nl
Noord-Hollands Dagblad	www.jeugdplatformamsterdam.nl
Algemeen Dagblad	www.Skipr.nl
NPO Radio 1	www.neja.nl/ketjaa
De Orkaan	www.afvalonline.nl
Controllers Magazine/www.cmweb.nl	www.klimaatweb.nl
www.nul20.nl	www.energeia.nl

5.2 Onderzoeksprogramma's 2023

Ieder jaar maken we onderzoeksprogramma’s voor de gemeenten Amsterdam en Zaanstad. Hierin staan de nieuwe onderzoeken die we voor de gemeenten willen uitvoeren. De ideeën voor nieuwe onderzoeken komen uit verschillende bronnen. Zo bezoekt de directeur van de rekenkamer ieder jaar de **raadsfracties** van de gemeenten Amsterdam en Zaanstad om ideeën op te halen. Daarnaast bekijken we gemeentelijke stukken, zoals de begroting en het jaarverslag, om ideeën op te doen. Ook kunnen inwoners hun onderzoeksideeën met ons delen via onze website.

Uitgangspunten bij het selecteren van onderzoeksonderwerpen
Bij het selecteren en afwegen van onderzoeksonderwerpen hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Het onderwerp past binnen onze wettelijke taak en wij zijn bevoegd om de doelmatigheid, doeltreffend en rechtmatigheid van een onderwerp te onderzoeken.
- Het onderwerp heeft een financieel, organisatorisch, maatschappelijk of bestuurlijk belang of de gemeente loopt risico's.
- Het onderwerp is van invloed op het functioneren van raadsleden, raakt burgers, bedrijven of organisaties, of is van invloed op het intern functioneren van de gemeentelijke organisatie of het gemeentebestuur. Onderwerpen die door raadsleden of externe partijen - waaronder burgers - worden aangedragen, nemen we mee in onze afweging om een onderwerp te selecteren.
- Het onderwerp is van toegevoegde waarde voor de gemeenteraad, burgers of de ambtelijke organisatie. Dat betekent dat het onderzoek naar onze verwachting bijdraagt aan het verbeteren van het functioneren van de gemeente. Ook moet de verwachting zijn dat het onderwerp nieuwe informatie oplevert. Het onderwerp is recent niet al onderzocht in vergelijkbare vorm.
- We houden ruimte voor bewuste willekeur, zodat ook onderwerpen die op bovenstaande uitgangspunten niet in aanmerking zouden komen voor selectie en daardoor altijd onderbelicht blijven, toch geselecteerd kunnen worden.
- We houden bij het selecteren van een onderwerp ook rekening met onze eigen efficiëntie en effectiviteit, en maken daarbij de afweging of de in te zetten middelen ook opwegen tegen het verwachte onderzoeksresultaat.

5.3 Onderzoeksprogramma Rekenkamer Amsterdam

Vanaf 2023 bestaat het onderzoeksprogramma voor de gemeente Amsterdam uit zeven thema's in plaats van uit afgebakende onderwerpen. Deze thema's dienen als leidraad voor de daadwerkelijke keuze van onderzoeken. Dit is een nieuwe werkwijze; eerder namen we concretere onderwerpen op in de onderzoeksprogrammering.

Met deze nieuwe werkwijze kunnen we flexibeler zijn bij de selectie van onze uiteindelijke onderzoeksonderwerpen. Ook kunnen we bij de daadwerkelijke start van een onderzoek meer rekening houden met eventuele actuele ontwikkelingen. Bovendien kunnen we sommige thema's meerdere jaren laten doorlopen en binnen de thema's meerdere onderzoeken doen, wat leidt tot een cumulatie van kennis.

Ook hebben we in 2023 een zogenaamd 'horizontaal thema' in de onderzoeksprogrammering opgenomen. Dit thema is 'kansengelijkheid'. Hieraan wijden we geen afzonderlijk onderzoek. Wel nemen we dit thema mee als aandachtspunt in nog te starten onderzoeken. In tabel 1 staan de thema's die we voor de gemeente Amsterdam hebben gekozen.

Tabel 1 - Thema's Onderzoeksprogramma Amsterdam 2023

Onderzoeksprogramma	Projecten
Amsterdam 2023	• Klimaat en duurzaamheid • Gemeentelijke financiën • Afval en reiniging • Voorzieningenniveau in een groeiende stad • Inrichting en onderhoud openbare ruimte • Bestaanszekerheid • Kansengelijkheid (horizontaal thema)

Naast de onderzoeken wilden we in 2023 tijd vrijhouden voor andere activiteiten zoals meer gesprekken met **fracties**, **technische sessies** en voor het betrekken van burgers bij onze onderzoeken. Onder overige activiteiten staat hierover meer informatie.

5.3.1 Onderzoek in 2023 in Amsterdam

In de volgende paragrafen beschrijven we eerst de onderzoeken die in 2023 zijn afgerond én gepubliceerd, daarna gaan we in op de onderzoeken waarmee we in 2023 zijn begonnen.

5.3.1.1 Gepubliceerde onderzoeken

Opvolgingsonderzoek
Gepubliceerd op 11 mei 2023

Wat hebben we onderzocht?
In bijna al onze rapporten doen we aanbevelingen. Eerder onderzochten we regelmatig of en hoe het gemeentebestuur onze aanbevelingen had opgevolgd. In juni 2020 maakten we hierover nieuwe afspraken met de gemeente Amsterdam. Vanaf dat moment zou het college zelf met de raad delen of het onze aanbevelingen had opgevolgd. Ook spraken we af dat het college een plan van aanpak zou maken nadat een raadsbesluit was genomen over de **aanbevelingen**. In het plan van aanpak zou staan hoe het college onze aanbevelingen wilde opvolgen. Ook spraken we af dat het college een of meer voortgangsrapportages zou opstellen. Het college zou vervolgens het plan en de voortgangsrapportage(s) delen met de **gemeenteraad**.

In dit onderzoek keken we of het college deze stappen ook heeft gezet. We onderzochten hiervoor elf rekenkamerrapporten die tussen juni 2020 en september 2022 gepubliceerd zijn.

Wat zijn de resultaten in 2023?
We zien dat de opvolging van raadsbesluiten, die gaan over onze aanbevelingen, vaak ontoereikend is. Er zijn vaak geen plannen van aanpak gemaakt en aangeboden aan de raad. Als reden voor het uitblijven van een plan wordt vooral genoemd dat het college zijn aanpak al eerder in de bestuurlijke reactie heeft gecommuniceerd.

De gemeenteraad ontvangt wel informatie over de voortgang van de aanbevelingen, maar weinig systematische voortgangsinformatie. Met de raadsbesluiten kan de gemeenteraad de opvolging van aanbevelingen monitoren. We concluderen dat de gemeenteraad in de huidige situatie weinig inzicht krijgt in de opvolging van onze aanbevelingen.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Doorwerking *Opvolgingsonderzoek*

Bijzonder:	sinds dit onderzoek zijn alle openstaande aanbevelingen opgenomen in het gemeentelijk monitoringsysteem Fully in control. De uitvoering wordt vanuit dit systeem gemonitord.
Besproken:	we maakten dit onderzoek openbaar via een rekenkamerbrief. Daarom is dit onderzoek niet besproken in de gemeenteraad.
Aanbevelingen:	we gaven het college geen nieuwe aanbevelingen mee, maar aandachtspunten die in het verlengde liggen van de eerdere aanbevelingen.
Plan van aanpak:	het college heeft toegezegd bij de *Begroting 2024* een besluit te zullen nemen over een eventuele aanpassing van de werkwijze voor opvolging van onze aanbevelingen.
Media-aandacht:	Binnenlands Bestuur publiceerde een artikel naar aanleiding van dit onderzoek.

Opvolgingsonderzoek Beheer en onderhoud bruggen

Gepubliceerd op 25 mei 2023

Wat hebben we onderzocht?
Amsterdam telt ongeveer 1.900 bruggen. In 2015 hebben we bekeken in hoeverre het beleid voor beheer en onderhoud van bruggen in Amsterdam doelmatig en doeltreffend is. In 2022 en 2023 voerden we een opvolgingsonderzoek uit. We onderzochten of en hoe het college onze aanbevelingen uit 2015 heeft opgevolgd.

Wat zijn de resultaten in 2023?
Wij concluderen dat in december 2022 vier aanbevelingen gedeeltelijk zijn uitgevoerd en één aanbeveling door het college niet is uitgevoerd. Uit de stappen die zijn gezet, blijkt dat de gemeente oog heeft voor het belang van het beheer en onderhoud van bruggen. Het veilig en operationeel houden van de Amsterdamse bruggen is maatschappelijk en financieel van groot belang. Om deze grote klus te realiseren, moet de gemeente verdere stappen zetten. Ons advies aan de gemeente is om de basis van assetmanagement sneller goed op orde te brengen.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Doorwerking *Opvolgingsonderzoek Beheer en onderhoud bruggen*

Bijzonder:	de gemeente heeft stappen gezet sinds 2015 en de situatie is daarom verbeterd. Maar we hadden verwacht dat de gemeente meer punten zou oppakken als we kijken naar de tijd tussen het vorige onderzoek en dit opvolgingsonderzoek.
Besproken:	we maakten dit onderzoek openbaar via een rekenkamerbrief. Daarom is dit onderzoek niet besproken in de **gemeenteraad**.
Aanbevelingen:	we deelden onze bevindingen in een rekenkamerbrief en hadden geen nieuwe aanbevelingen. Wel noemden we aandachtspunten die in het verlengde liggen van onze eerdere aanbevelingen. Ook adviseren we de gemeenteraad om aan het college te vragen om een uitgewerkt plan van aanpak te maken voor het verder invoeren van assetmanagement. En om in dit plan aandacht te besteden aan de in onze rekenkamerbrief genoemde aandachtspunten.
Plan van aanpak:	in de bestuurlijke reactie heeft het college toegezegd een plan van aanpak te maken.
Media-aandacht:	geen.

Preventieve jeugdhulp in Amsterdam
Gepubliceerd op 6 juli 2023

Wat hebben we onderzocht?
We zijn in 2022 gestart met een onderzoek naar het preventieve jeugdhulpbeleid in Amsterdam. Onder het preventief jeugdhulpbeleid vallen algemene en groepsgerichte voorlichting over opvoeden en opgroeien en het versterken van het opvoedklimaat. Dit krijgt vorm in bijvoorbeeld groepstrainingen voor kinderen en jeugdigen over (faal)angst en sociale vaardigheden. En in adviesgesprekken en themabijeenkomsten voor ouders en jeugdigen over heel verschillende onderwerpen, zoals eten, positief opvoeden en opgroeien in twee culturen.

Preventieve jeugdhulp wordt landelijk en in Amsterdam gezien als de basis voor een goed werkend **jeugdhulpstelsel**. Het is daarom een belangrijk onderdeel voor de jeugdhulp. De Ouder- en Kindteams (OKT's) zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van het preventieve jeugdhulpbeleid. Dat heeft het Amsterdamse gemeentebestuur bepaald in 2013. We onderzochten hoe de OKT's dit beleid uitvoeren en of zij hierbij ergens tegenaan lopen. We keken ook naar de invloed van de gemeente op de beleidsuitvoering van de OKT's.

Wat zijn de resultaten in 2023?
We zien dat OKT-professionals al jaren hard werken aan de preventieve opdracht. Maar ze vinden het steeds moeilijker om aan preventie toe te komen. Het optreden van de gemeente speelt hierin een rol. De gemeente Amsterdam helpt het uitvoeren van preventieve jeugdhulp minimaal met richting, monitoring en sturing. De uitvoering is kwetsbaar, maar de gemeente heeft dat mogelijk onvoldoende door.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Doorwerking *Preventieve jeugdhulp in Amsterdam*

Bijzonder:	rondom dit onderzoek is een uitgebreid interview in het Parool met twee onderzoekers opgenomen.
Besproken:	het onderzoek is op 13 september 2023 uitgebreid besproken in de raadscommissie Onderwijs, Zorg en Armoedebestrijding (OZA). Op 20 september besprak de gemeenteraad het onderzoek kort.
Aanbevelingen:	in het onderzoek deden we zes aanbevelingen. Deze zijn allemaal door de gemeenteraad overgenomen. Ook nam de raad een motie aan over het formuleren van parameters waarop jaarlijks gestuurd gaat worden. In de *Begroting 2024* ging het college kort in op de uitvoering van de aanbevelingen.
Plan van aanpak:	het college heeft toegezegd een plan van aanpak te maken in het eerste kwartaal van 2024.
Media-aandacht:	het onderzoek kreeg media-aandacht in het Parool, Binnenlands Bestuur en op Skipr.nl. Het Jeugdplatform Amsterdam en KeTJAA (kenniswerkplaats jeugd Amsterdam Amstelland) besteedden er in hun nieuwsbrieven aandacht aan.

Indicatoren discriminatie

Gepubliceerd op 13 juli 2023

Wat hebben we onderzocht?
De gemeente Amsterdam wil allerlei doelen halen voor de stad. Ze gebruikt indicatoren om te laten zien hoe het daarmee staat. Als indicatoren nuttig zijn en kloppen, dan geven ze de raad een beeld van hoe het ervoor staat in een beleidsveld, zoals antidiscriminatie. De raad kan de indicatoren dan gebruiken om te zien of er iets speelt waar hij actie op wil nemen.

Een van de doelen van de gemeente Amsterdam is het verminderen van discriminatie in Amsterdam. We onderzochten of de begrotingsindicatoren van het antidiscriminatiebeleidsveld bruikbaar zijn. En of de raad deze indicatoren gebruikt om een beeld te krijgen van hoe het gaat met het antidiscriminatiebeleid.

Wat zijn de resultaten in 2023?
We concluderen dat de indicatoren niet bruikbaar genoeg zijn. Ze zijn voldoende geformuleerd, maar onvoldoende relevant, betrouwbaar en begrijpelijk. De raad gebruikt de indicatoren bijna niet. De raad vindt de indicatoren weinig inzicht geven in het antidiscriminatiebeleid. Daarom gebruiken raadsleden andere documenten om meer te weten te komen over hoe het gaat.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Doorwerking *Indicatoren discriminatie*

Bijzonder:	het onderzoek is uitvoerig benoemd in het nieuwe beleidskader Inclusie en Diversiteit.
Besproken:	het onderzoek is op 14 september 2023 kort besproken in de raadscommissie Financiën, Kunst en Diversiteit.
Aanbevelingen:	alle drie de aanbevelingen zijn overgenomen.
Plan van aanpak:	het college heeft toegezegd een plan van aanpak op te stellen.
Media-aandacht:	geen.

Behoud betaalbare huurwoningen. Toezicht op afspraken met particuliere partijen

Gepubliceerd op 21 september 2023

Wat hebben we onderzocht?
De gemeente Amsterdam wil dat betaalbare huurwoningen ook betaalbaar blijven. Daarvoor maakt de gemeente onder meer afspraken met particuliere eigenaren van nieuwgebouwde betaalbare huurwoningen, de ontwikkelaars en investeerders. Sinds 2015 heeft de gemeente voor ruim 7.500 woningen afspraken gemaakt. Deze afspraken gaan over de hoogte van de huur. Ook gaan de afspraken over het niet mogen verkopen van deze huurwoningen. De gemeente houdt in de gaten of eigenaren de gemaakte afspraken nakomen.

Wat zijn de resultaten in 2023?
We zien dat niet alle gemaakte afspraken in beeld zijn bij de gemeente. Ook is het niet altijd duidelijk wie kijkt of eigenaren zich aan de afspraken houden. Daarnaast hebben ambtenaren, die zich hiermee bezig houden, ook nog veel andere taken.

Het toezicht op het nakomen van de afspraken vinden wij nu, in de meeste gevallen, voldoende. Wel maken we ons zorgen dat dit in de toekomst verandert. Daarom hebben we advies gegeven voor verbeteringen. Het college van B en W gaat aan de slag met ons advies.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Doorwerking *Behoud betaalbare huurwoningen. Toezicht op afspraken met particuliere partijen*

Bijzonder:	het onderzoek is heel uitgebreid besproken in de raadscommissie Woningbouw en Volkshuisvesting, er is bijna een uur over het onderzoek gesproken.
Besproken:	het rapport is besproken op 31 oktober 2013 in de raadscommissie Woningbouw en Volkshuisvesting en op 8 november 2023 in de raad.
Aanbevelingen:	in het rapport doen we drie aanbevelingen. Alle aanbevelingen zijn door het college en de **gemeenteraad** overgenomen. Bij de behandeling van het rapport is ook een motie ingediend en aangenomen. De motie roept het college op om na te gaan of het mogelijk is om meer informatie over gemaakte afspraken te delen met huurders en te onderzoeken of het mogelijk is om met het omgevingsplan het behoud van betaalbare huurwoningen te borgen.
Plan van aanpak:	het college heeft toegezegd om binnen zes maanden een plan van aanpak aan te leveren.
Media-aandacht:	Nul20.nl wijdde een artikel aan ons onderzoek.

Algoritmen
Gepubliceerd op 20 oktober 2023

Wat hebben we onderzocht?
Een algoritme is een stappenplan om een doel te bereiken. Het kan een computerprogramma zijn om problemen mee op te lossen of om vragen te beantwoorden. De gemeente Amsterdam gebruikt algoritmen om met minder ambtenaren sneller te kunnen werken. Zoals bij parkeercontroles of bij het opsporen van illegale vakantieverhuur. Het gebruik van algoritmen ligt gevoelig. Want algoritmen kunnen grote invloed hebben op burgers en bedrijven. Er is bijvoorbeeld een risico op de inbreuk van privacy van burgers. En als er vooroordelen in een algoritme zitten, kan het algoritme discrimineren.

In dit onderzoek stond de vraag centraal: in hoeverre is het Amsterdamse beheerskader voor algoritmen toereikend voor een verantwoorde toepassing van algoritmen en welke lessen kunnen getrokken worden over het toepassen van algoritmen in de Amsterdamse praktijk?

Wat zijn de resultaten in 2023?
Amsterdam wil grip krijgen op algoritmen en algoritmen eerlijker en transparanter maken voor burgers. Om dit te realiseren, zijn ambtenaren begin 2022 begonnen met het maken van een beheerskader – een soort handleiding – voor algoritmen. Daarmee liep Amsterdam voor op andere gemeenten. We concluderen dat er in het beheerskader en de praktijk aandacht is voor veel risico's die het verantwoord toepassen van algoritmen in de weg kunnen zitten. Maar we zien ook dat verbeteringen mogelijk en nodig zijn om meer grip te krijgen op algoritmen en om algoritmen eerlijker en transparanter te maken.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Doorwerking *Algoritmen*

Bijzonder:	er zijn schriftelijke raadsvragen gesteld naar aanleiding van ons rapport. Ook is er in de gemeenteraad een motie ingediend over het opzetten van een burgerpanel digitalisering. Deze motie is door de raad aangenomen.
Besproken:	de rapporten zijn inhoudelijk ruim behandeld door de commissie Financiën, Kunst en Diversiteit en in de gemeenteraad.
Aanbevelingen:	de raadsleden namen alle aanbevelingen over.
Plan van aanpak:	het college heeft toegezegd een plan van aanpak te maken.
Media-aandacht:	er was aandacht in zowel lokale (Het Parool) als landelijke media (o.a. Reformatorisch Dagblad en Binnenlands Bestuur) voor het rapport.

5.3.1.2 Gestarte onderzoeken

Gebiedsontwikkeling en betaalbare woningen. Deelonderzoek 1. Casus: NDSM-werf West
Dit onderzoek is in 2022 gestart en bestaat uit meerdere deelonderzoeken. We onderzoeken in deze deelonderzoeken de bouw van betaalbare woningen in Amsterdam. Dat doen we door in te zoomen op een aantal gebieden waar woningen gebouwd worden. In 2023 is het eerste deelonderzoek dat kijkt naar het gebied NDSM-werf West gepubliceerd. In dit korte filmpje staan de belangrijkste bevindingen. Wij gaan in 2024 verder met dit onderzoek en richten ons dan op Amstel III.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Grof afval
De gemeente is verantwoordelijk voor het inzamelen van het grof afval van Amsterdammers. Bij grof afval gaat het om spullen die niet in een container of vuilniszak passen, zoals een magnetron, matras of tafel. De meeste Amsterdammers kunnen hun grof afval nu op een wekelijkse vaste ophaaldag op straat zetten. In een paar gebieden moet hiervoor een afspraak met de gemeente worden gemaakt. Amsterdammers kunnen hun grof afval ook zelf wegbrengen naar een recyclepunt.

Wij onderzoeken wat er bekend is over de doeltreffendheid en doelmatigheid van de gemeentelijke inzameling van grof afval. Ook vergelijken we de verschillende manieren om grof afval in te zamelen.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Voorzieningenniveau in een groeiende stad
Dit onderzoek is in 2023 gestart. De onderzoeksopzet is in 2024 openbaar gemaakt. In dit onderzoek kijken we naar de toegankelijkheid van voorzieningen in de sociale basis. Het gemeentebestuur vindt het belangrijk dat er voorzieningen in de sociale basis zijn en dat ze toegankelijk zijn voor iedereen die dat wil of nodig heeft. Deze voorzieningen passen bij de ambitie van de gemeente om een complete en inclusieve stad te zijn. Dit betekent onder andere dat iedereen mee kan doen en gelijke kansen heeft.

In dit onderzoek kijken we naar buurtkamers en Huizen van de Wijk. We onderzoeken hoe toegankelijk deze zijn en of de gemeente weet hoe het staat met de toegankelijkheid. Daarbij hebben we bijzondere aandacht voor de toegankelijkheid voor kwetsbare bewoners. Ook onderzoeken we wat de gemeente allemaal doet om buurtkamers en Huizen van de Wijk toegankelijk te laten zijn voor alle Amsterdammers en hoe effectief dat is. In dit onderzoek vatten we ‘toegankelijk’ op in de brede zin van het woord. We kijken naar de aanwezigheid, nabijheid, bekendheid, betaalbaarheid, fysieke en sociale toegankelijkheid van buurthuizen.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Klimaatadaptatie
Het klimaat op aarde verandert en dit heeft grote gevolgen voor mens, natuur en milieu. Door de klimaatverandering wordt het warmer en natter. De gemeente Amsterdam neemt maatregelen om zich aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering. Dit heet klimaatadaptatie.

Wij doen onderzoek naar de doeltreffendheid van het klimaatadaptatiebeleid. Hiervoor kijken we naar de aanpak van het college om Amsterdam aan te passen aan klimaatverandering. De gemeente kan hiervoor verschillende maatregelen nemen. Bijvoorbeeld verhardingen verwijderen om wateroverlast te voorkomen of door bomen te planten om hitte tegen te gaan. In ons onderzoek kijken we naar klimaatbestendige bouw. Wij onderzoeken wat de gemeente doet, en nog meer kan doen, om nieuwbouwprojecten klimaatbestendig te maken.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Werken met een arbeidsbeperking. Begeleiding en ondersteuning door de gemeente
In 2015 is de Participatiewet ingegaan. In deze wet staat dat gemeenten hulp moeten bieden aan mensen voor wie het vinden en houden van werk lastig is. Dit geldt bijvoorbeeld voor mensen met een arbeidsbeperking. Het Amsterdamse **gemeentebestuur** vindt werk al lange tijd een belangrijke manier om de bestaanszekerheid van mensen te verbeteren. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het extra geld dat het college inzet voor de begeleiding naar werk.

Wij onderzoeken of de begeleiding en ondersteuning van de gemeente mensen met een arbeidsbeperking helpt om werk te vinden en te houden. We kijken ook naar waarom hulp van de gemeente goed of minder goed werkt.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

5.3.1.3 Niet gestart of gepubliceerd in 2023

Voor het thema ‘inrichting en onderhoud openbare ruimte’ uit het Onderzoeksprogramma 2023 is in 2023 geen onderzoek gestart. Dit staat voor 2024 op de planning.

5.3.2 Overige publicaties in 2023

We publiceerden ook andere documenten voor de gemeente Amsterdam:

Jaarverslag 2022
Gepubliceerd op 30 maart 2023
In ons *Jaarverslag 2022* staan de onderzoeken, activiteiten en financiële informatie over 2022.

Begroting 2024
Gepubliceerd op 11 juli 2023
In de *Begroting 2024* staat waar wij van plan zijn geld aan uit te geven in 2024.

Brief met de NVRR en de Rekenkamer Den Haag
Gepubliceerd op 17 maart 2023
In de brief pleiten wij ervoor in de nieuwe Wet toekomst accountancysector op te nemen dat het toezicht op gemeentelijke accountantsdiensten uitgevoerd wordt door een centrale toezichthouder, zoals de Autoriteit Financiële Markten (AFM), en niet langer door een lokale rekenkamer.

Gemeenschappelijke brief rekenkamertoezicht gemeentelijke accountantsdiensten
Gepubliceerd op 24 maart 2023
Brief aan de gemeenteraad over de wens om in de nieuwe Wet toekomst accountancysector op te nemen dat het toezicht op gemeentelijke accountantsdiensten uitgevoerd wordt door een centrale toezichthouder, zoals de Autoriteit Financiële Markten (AFM), en niet langer door een lokale rekenkamer. Op onze website hebben wij deze brief voorzien van een kort informatief filmpje.

Meerdere brieven in het kader van Monitor informatie Amsterdamse financiën
In deze monitor volgen wij de informatie over financiële ontwikkelingen in Amsterdam. Dat doen we door gemeentelijke financiële stukken te bekijken die het Amsterdamse college heeft gestuurd naar de **gemeenteraad**. Denk onder meer aan de voorjaarsnota, de jaarrekening en de **begroting**.

Als onderdeel van de monitor kijken we ook naar de brieven en rapporten die de gemeenteraad ontvangt over de bestuursopdracht *Inzicht in beleid, geld en keuzes*. In onze rekenkamerbrieven schrijven we wat volgens ons belangrijke onderwerpen zijn waar de raad op kan letten (aandachtspunten) en we geven voorbeelden voor vragen die de raad kan stellen aan het college (vraagpunten).

Met deze monitor willen wij de gemeenteraad ondersteunen in zijn **kaderstellende** en controlerende taak. In totaal schreven we binnen deze monitor vijf rekenkamerbrieven:

- Rekenkamerbrief Aandachtspunten bij raadsbrief Stand van zaken bestuursopdracht inzicht in beleid, geld en keuzes, 2 februari 2023.
- Rekenkamerbrief Aankondiging start monitor informatie Amsterdamse financiën en aandachtspunten bij raadsbrief Onderwerpkeuze benchmarks bestuursopdracht Inzicht in beleid, geld en keuzes, 29 maart 2023.
- Rekenkamerbrief Aandachtspunten bij scenario's voor schuldontwikkeling en verdere kaderstelling, 18 april 2023.
- Rekenkamerbrief Observaties bij Jaarverslag 2022 en Voorjaarsnota 2023, 12 juni 2023.
- Rekenkamerbrief Observaties bij de Begroting 2024, 12 oktober 2023.

5.3.3 Uitgelichte onderzoeken

Preventieve jeugdhulp Amsterdam
In het onderzoek Preventieve jeugdhulp in Amsterdam hebben we voor het eerst gebruikgemaakt van een visuele samenvatting. Dit leek ons een goede manier om de uitkomsten voor een breder publiek toegankelijk te maken. Daarnaast leek het ons een nuttig instrument om het gesprek over ons onderzoek met de ambtelijke organisatie en met de raad op gang te brengen.

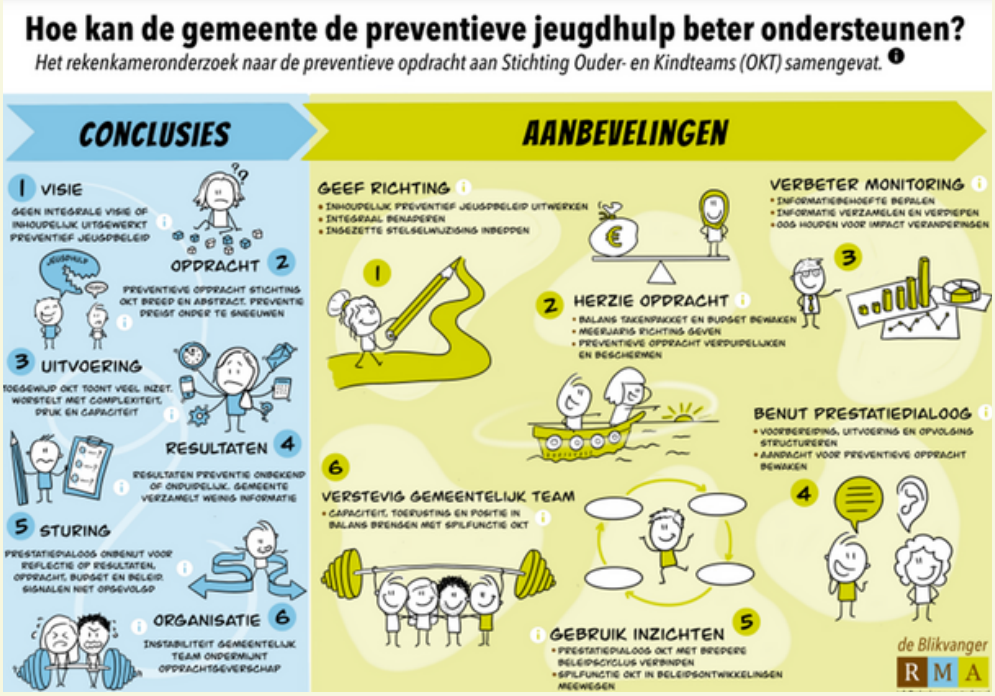

Voor het maken van de visuele samenvatting hebben we samengewerkt met De Blikvanger. Het was een vlot en voor ons ook leerzaam proces: in twee gesprekken kwamen we tot de kern van onze uitgebreide conclusies en aanbevelingen, waarbij we werden uitgedaagd om visueel mee te denken.
We hebben de visuele samenvatting gedeeld met de gemeenteraad, met de ambtelijke organisatie en via social media met Amsterdammers.

De reacties uit onze directe omgeving waren positief. Vanuit de ambtelijke organisatie en raad hebben we geen reactie op de tekening ontvangen.

Algoritmen

In het onderzoek Algoritmen keken we naar drie algoritmes van de gemeente. We betrokken hier burgers, de ambtelijke organisatie en deskundigen bij. We hebben Amsterdammers betrokken bij de keuze van een van de drie te onderzoeken algoritmen. Zij konden via een korte vragenlijst hun voorkeur doorgeven. De publiekskeuze viel op het algoritme 'Detectie illegale onderhuur'.

Daarnaast hebben we met de ambtelijke organisatie overlegd over hun voorkeur. De keuze van de ambtelijke organisatie viel op het algoritme dat ambtenaren helpt bij het behandelen van een uitkeringsaanvraag bijstandsverlening zelfstandigen.

Tijdens het onderzoek hebben we intensief contact gehad met experts van de Tilburg University, met collega's van de Rekenkamer Rotterdam en met onze eigen functionaris gegevensbescherming.

Na de publicatie schreven we een korte brief aan de gemeenteraad van Zaanstad. In die brief hebben wij het Amsterdamse onderzoek naar algoritmen samengevat en uiteengezet waarom dit onderzoek ook relevant is voor de Zaanse raadsleden. Ook deden wij verslag van de uitkomsten van een korte verkenning op basis van openbare bronnen. En deden we suggesties voor vragen die raadsleden aan het Zaanse college van B en W kunnen stellen. Lees de brief hier.

5.4 Onderzoeksprogramma Rekenkamer Zaanstad

Wat waren onze plannen voor 2023?
Ook voor de gemeente Zaanstad maakten we in 2023 een onderzoeksprogramma. Hiervoor gingen we op dezelfde manier te werk als voorgaande jaren: we spraken met de fracties om tot een selectie van onderwerpen te komen. In tabel 2 staan de onderzoeken die we wilden uitvoeren voor Zaanstad.

Tabel 2. Onderzoeksprogramma Zaanstad 2023

Onderzoeksprogramma	Projecten
Zaanstad 2023	• Sociale Wijkteams • Benchmarkonderzoek klachtenafhandeling • Opvolgingsonderzoek

Naast de onderzoeken wilden we in 2023 tijd vrijhouden voor andere activiteiten zoals meer gesprekken met **fracties**, **technische sessies** en voor het betrekken van burgers bij onze onderzoeken. Onder overige activiteiten staat hierover meer informatie.

5.4.1 Onderzoek in 2023 in Zaanstad

In deze paragrafen beschrijven we eerst de onderzoeken die in 2023 zijn afgerond én gepubliceerd, daarna gaan we in op de onderzoeken waarmee we in 2023 zijn begonnen.

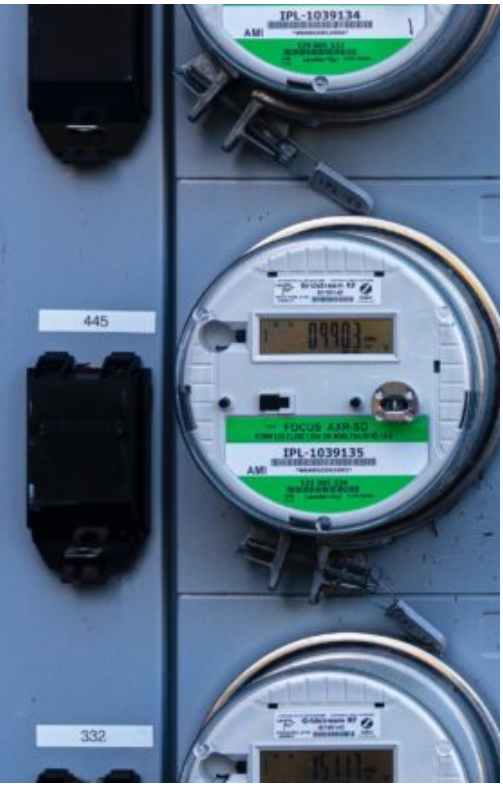

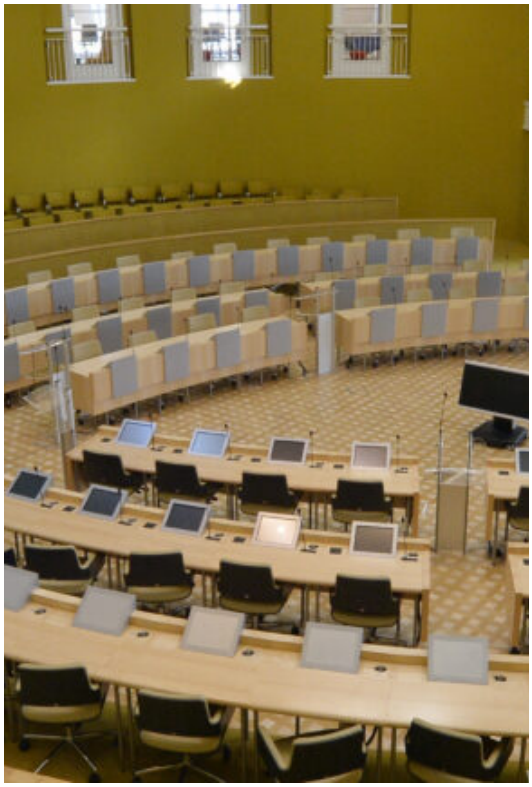

5.4.1.1 Gepubliceerde onderzoeken

Energiebesparings- en informatieplicht in Zaanstad
Gepubliceerd op 7 maart 2023

Wat hebben we onderzocht?
De gemeente Zaanstad wil tussen 2030 en 2040 **klimaatneutraal** zijn. Sommige bedrijven gebruiken veel energie om bijvoorbeeld producten te maken. Bij energieverbruik komt CO2 vrij. In Zaanstad veroorzaken bedrijven ongeveer de helft van de CO2-uitstoot. Sinds 1993 zijn bedrijven verplicht om energiebesparende maatregelen te nemen die zich binnen vijf jaar terugverdienen. Ook zijn bedrijven verplicht om met de overheid te delen welke energiebesparende maatregelen zij gebruiken.

De gemeente Zaanstad is verantwoordelijk voor het toezicht en de handhaving op deze energiebesparings- en informatieplicht. De gemeente heeft deze taken uitbesteed aan de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. Wij hebben uitgezocht of toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht goed is georganiseerd. Ook wilden we onderzoeken of de **gemeenteraad** voldoende wordt geïnformeerd over de resultaten.

De resultaten in 2023
Uit ons onderzoek blijkt dat de gemeente te weinig bijstuurt. Ook toen er tegenvallende resultaten waren. De gemeente krijgt weliswaar informatie van de omgevingsdienst, maar die informatie is beperkt. Het is bijvoorbeeld onduidelijk welke activiteiten de omgevingsdienst heeft uitgevoerd en hoeveel minder CO2 wordt uitgestoten door de maatregelen. De gemeente heeft ook niet aan de omgevingsdienst gevraagd om deze informatie beschikbaar te maken. Hierdoor kan de gemeente niet goed volgen hoe het gaat met de uitvoering van de energiebesparingsplicht en de daarmee bereikte resultaten. Het college kan om deze reden de raad ook niet voldoende informatie geven.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Doorwerking *Energiebesparings- en informatieplicht in Zaanstad*

Bijzonder:	nog voor de behandeling van het rapport in de gemeenteraad stelde de fractie van D66 op 9 maart 2023 schriftelijke vragen aan het college over ons rapport. Deze vragen heeft het college op 14 april 2023 beantwoord.
Besproken:	we hielden op 16 maart 2023 een technische sessie van een uur tijdens het Zaanstad Beraad. Veel fracties waren aanwezig en er zijn talrijke technische vragen over het rapport gesteld. Daarna heeft de raad op 23 en 30 maart het rapport uitgebreid inhoudelijk met de wethouder besproken. Op 6 april is het raadsvoorstel nog kort besproken en is er door de raad gestemd. Er werden drie stemverklaringen gegeven. Een ruime meerderheid van de raad stemde voor het voorstel om de aanbevelingen uit ons rapport over te nemen.
Aanbevelingen:	de drie aanbevelingen in het rapport worden door een meerderheid van de raad onderschreven.

Doorwerking *Energiebesparings- en informatieplicht in Zaanstad*

Plan van aanpak:	de raad vroeg om een plan van aanpak. Op 20 december 2023 heeft het college een plan van aanpak ter kennisname aan de gemeenteraad gestuurd.
Media-aandacht:	het onderzoek is besproken in de lokale media. De Orkaan en Zaanstad.nieuws.nl hebben een stuk over het onderzoek op geschreven. Daarnaast heeft de meer algemene website Klimaatweb.nl een bericht over het onderzoek op de website opgenomen.

Ondersteuning volksvertegenwoordiging

Gepubliceerd op 30 mei 2023

Wat hebben we onderzocht?
In het DoeMee-onderzoek *Ondersteuning volksvertegenwoordiging* onderzochten we welke ondersteuning de Zaanse **gemeenteraad** krijgt. Voor dit onderzoek hebben we samengewerkt met de Nederlandse Vereniging van Rekenkamerkamers en Rekenkamercommissies (NVRR) en PBLQ. Aan dit DoeMee-onderzoek doen zeventig overheden mee. Hierdoor kunnen we de resultaten van de gemeente Zaanstad vergelijken met die van andere deelnemende gemeenten. Vragen die in dit onderzoek aan bod kwamen, waren: hoe is de Zaanse **raadsgriffie** opgebouwd; welk deel van het geld is beschikbaar voor onderzoek voor en advies aan de gemeenteraad; kunnen de raadsleden fractieondersteuning krijgen, en zijn er trainings- en opleidingsmogelijkheden voor raadsleden? We keken ook naar de financiële kant en gingen na hoeveel de Zaanse raad uitgeeft aan zijn eigen ondersteuning.

De resultaten in 2023
Uit de bevindingen blijkt dat de budgetten voor de ondersteuning van de Zaanse gemeenteraad lager liggen dan bij andere vergelijkbare gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. De Raad voor het Openbaar Bestuur concludeerde in 2020 dat gemeenteraden het moeilijk vinden om geld aan zichzelf te besteden. Slechts een enkele volksvertegenwoordiger ziet professionele ondersteuning als een manier om de werkbelasting te verlichten en de effectiviteit van hun werk te vergroten.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Doorwerking *Ondersteuning volksvertegenwoordiging*

Bijzonder:	in april bespraken we onze voorlopige bevindingen met de werkgeverscommissie en de griffier a.i.
Besproken:	dit onderzoek is niet besproken in de commissie.
Aanbevelingen:	we deden voor dit onderzoek geen aanbevelingen.
Plan van aanpak:	omdat er geen aanbevelingen zijn, is er geen plan van aanpak.
Media-aandacht:	Binnenlands Bestuur schreef een artikel over dit onderzoek.

Grip op Warmtenetwerk Zaanstad

Gepubliceerd op 19 oktober 2023

Wat hebben we onderzocht?

Zaanstad wil tussen 2030 en 2040 **klimaatneutraal** zijn. Daarvoor moeten onder andere huizen en bedrijven minder aardgas gebruiken voor de verwarming. In plaats van aardgas, kunnen ze voor hun verwarming ook warmte gebruiken van een warmtenet. Een warmtenet is een systeem van ondergrondse buizen dat huizen en bedrijven verwarmt. Deze warmte komt uit duurzamere warmtebronnen dan gas. Zoals warmte die vrijkomt bij de verbranding van biomassa of warmte die overblijft uit de industrie.

De gemeente Zaanstad wil het gebruik van het warmtenet in Zaanstad aanmoedigen. Daarom is de gemeente samen met andere partijen in 2018 het bedrijf Warmtenetwerk Zaanstad B.V. begonnen. Het grootste deel van de warmte komt van een biomassacentrale.

We onderzochten in G*rip op Warmtenetwerk Zaanstad* of de gemeente Zaanstad voldoende grip heeft op Warmtenetwerk Zaanstad B.V. (WNZ). We keken bijvoorbeeld naar de doelen van de gemeente en of die doelen worden behaald. Ook onderzochten we of de gemeente ziet welke risico's er zijn. En we keken of de **gemeenteraad** voldoende informatie krijgt over Warmtenetwerk Zaanstad B.V. om zijn taken uit te voeren.

De resultaten in 2023

We zien al met al dat de gemeente Zaanstad te weinig grip heeft op WNZ. Dit is zorgelijk omdat WNZ met tegenslagen te maken heeft. Het aantal aansluitingen blijft achter en er zijn nog geen nieuwe duurzame warmtebronnen. Dit zijn risico's voor WNZ waar op dit moment nog geen oplossingen voor zijn.

Om WNZ te laten slagen heeft de gemeente een belangrijke rol om te zorgen voor goede voorwaarden. De gemeente kan dit niet alleen en samenwerking met andere partijen is noodzakelijk. We vinden dat de gemeente hier nu nog een (te) afwachtende rol in neemt.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

Doorwerking *Grip op Warmtenetwerk Zaanstad*

Bijzonder:	aanvankelijk nam het college drie aanbevelingen niet of gedeeltelijk over. We ontvingen van de auditcommissie het verzoek om te reflecteren op de argumenten van het college om drie aanbevelingen niet of gedeeltelijk over te nemen. Hierover stuurden we een brief. Uiteindelijk is er een motie aangenomen waarin het college wordt gevraagd om deze aanbevelingen wel uit te voeren.
Besproken:	we organiseerden een technische sessie waarin we het onderzoek presenteerden. Na de bespreking in het Zaanstad Beraad heeft de raad op 7 maart 2024 een motie aangenomen en een besluit genomen over de raadsvoordracht.

Doorwerking *Grip op Warmtenetwerk Zaanstad*

Aanbevelingen:	we gaven negen aanbevelingen voor verbetering. Alle aanbevelingen zijn, met inachtneming van de motie, aangenomen.
Plan van aanpak:	het college komt in het tweede kwartaal van 2024 met een plan van aanpak.
Media-aandacht:	De Orkaan en het Noord-Hollands Dagblad schreven over ons onderzoek. Daarnaast besteedde de website energeia.nl aandacht aan het onderzoek. Het bericht ging over de door ons geconstateerde toegenomen concurrentie voor het gebruik van duurzame warmtebronnen in Zaanstad.

5.4.1.2 Gestarte onderzoeken

Klachtenbehandeling
In elke gemeente kunnen inwoners klachten indienen. Bijvoorbeeld als zij vinden dat de gemeente niet goed bereikbaar is of niet reageert op een verzoek. Of als zij vinden dat ze niet eerlijk zijn behandeld door een ambtenaar. De gemeente moet deze klacht afhandelen. Hoe gebeurt dat precies in de gemeente Zaanstad? Dat en meer onderzoeken we in het onderzoek *Klachtenbehandeling*.

Met dit onderzoek doen we mee aan een landelijk vergelijkingsonderzoek van de NVRR. Hierdoor kunnen we de resultaten van de gemeente Zaanstad vergelijken met die van andere gemeenten, provincies en waterschappen. Extern onderzoeksbureau TwynstraGudde doet een groot deel van het onderzoek. Het kan zijn dat we daarna nog een klein verdiepend onderzoek doen, dit zullen we dan samen met de ombudsman van de gemeente Zaanstad oppakken. Dit is op dit moment nog niet vastgesteld.

Lees meer over het onderzoek op de projectpagina.

5.4.1.3 Niet gestart of gepubliceerd in 2023

In 2023 zijn we nog niet begonnen met het onderzoek *Sociale Wijkteams*. Met dit onderzoek starten we in 2024.

Het aangekondigde *Opvolgingsonderzoek* wordt uitgesteld tot 2025. In dat jaar verwachten we meer betekenisvol onderzoek naar de doorwerking van onze rekenkamerrapporten te kunnen doen dan nu. Dit, omdat op 1 januari 2023 de wettelijke verplichting van het college om jaarlijks aan de raad te rapporteren over de opvolging van onze aanbevelingen (ex. Artikel 185a Gemeentewet) in werking is getreden. In 2025 kunnen we enkele rapporten in het onderzoek betrekken die na de inwerkingtreding van deze verplichting zijn gepubliceerd. Bovendien zijn er dan ook twee jaren verstreken van de periode van onze nieuwe beleidsvisie, waarin de doorwerking van onze rapporten een belangrijke plaats heeft.

5.4.2 Overige publicaties in 2023

Naast onze onderzoeken publiceerden we ook andere documenten voor de gemeente Zaanstad:

Rekenkamerbrief aan de raad over het Amsterdamse onderzoek *Algoritmen*
Gepubliceerd op 25 oktober 2023
In deze brief hebben wij het onderzoek samengevat, aangegeven waarom het onderzoek ook voor de gemeenteraad van Zaanstad relevant is, wat ons bij Zaanstad op basis van openbare informatie opvalt en welke vragen de raad aan het Zaanse college kan stellen.

Drie rekenkamerbrieven in het kader van onze *Monitor informatie Zaanse financiën*
We volgen de informatie over financiële ontwikkelingen in Zaanstad door gemeentelijke financiële stukken te bekijken die het Zaanse college heeft gestuurd naar de **gemeenteraad**.

In 2023 stuurden we drie rekenkamerbrieven naar de gemeenteraad. In deze brieven staat wat volgens ons belangrijke onderwerpen zijn waar de raad op kan letten (de aandachtspunten) en we geven voorbeelden voor vragen die de raad kan stellen aan het college: de vraagpunten:

1. Rekenkamerbrief Aandachtspunten Jaarstukken 2022, 15 mei 2023
2. Rekenkamerbrief Aandachtspunten Voorjaarsnota 2023-2027, 6 juni 2023
3. Rekenkamerbrief Aandachtspunten Begroting 2024, 24 oktober 2023

5.4.3 Uitgelicht onderzoek

Grip op Warmtenetwerk Zaanstad
De gemeente Zaanstad is in 2018 een nieuw en vooruitstrevend project gestart. De gemeente richtte samen met een andere partij Warmtenetwerk Zaanstad B.V. (WNZ) op en stelde hiervoor € 4,25 miljoen beschikbaar. Zaanstad was een van de eerste gemeenten die een open warmtenet ontwikkelde. Op een open warmtenet kunnen in de toekomst verschillende producenten en leveranciers aansluiten. Hierdoor kan concurrentie ontstaan, met als mogelijk gevolg goedkopere warmtetarieven voor bewoners en andere afnemers. Het was ook de bedoeling dat het warmtenet duurzame warmte zou leveren. Voor de eerste vijftien jaar levert de biomassacentrale voor een belangrijk deel deze warmte.

Wij onderzochten in ons onderzoek *Grip op Warmtenetwerk Zaanstad* hoe de gemeente Zaanstad grip houdt op WNZ. We zien al met al dat de gemeente Zaanstad te weinig grip heeft op WNZ. Dit is zorgelijk, omdat WNZ met tegenslagen te maken heeft. Het aantal aansluitingen blijft achter en nieuwe duurzame warmtebronnen zijn er nog niet. Dit zijn risico’s voor WNZ en op dit moment zijn er nog geen oplossingen beschikbaar.

Om WNZ te laten slagen heeft de gemeente een belangrijke rol om te zorgen voor goede voorwaarden. De gemeente kan dit niet alleen en samenwerking met andere partijen is noodzakelijk. We vinden dat de gemeente hier nu nog een (te) afwachtende rol in neemt.

6 Overige activiteiten

We hebben in 2023 ook aan andere zaken gewerkt. Hieronder staan een aantal activiteiten van de directeur en de onderzoekers.

6.1 Activiteiten directeur

- Voeren van diverse overleggen met bestuurders van grote decentrale rekenkamers, lokale rekenkamers en NVRR.
- Voeren van gesprekken en het organiseren van een gezamenlijke bijeenkomst met medewerkers met de Ombudsman Metropool Amsterdam, voor meer samenwerking.
- Voeren van gesprekken met de **raadsleden** in Zaanstad en in Amsterdam.
- Presenteren van onderzoek in diverse **technische sessies**.
- Gesprekken met leden van het burgerpanel.
- Diverse gesprekken met burgemeester, wethouders, vertegenwoordigers van de ambtelijke organisaties en griffiers.
- Gesprekken met het overlegorgaan, het presidium in Amsterdam en de auditcommissie van Zaanstad.
- Gesprek met de werkgeverscommissie in Zaanstad over de uitkomsten van het onderzoek naar de ondersteuning van de volksvertegenwoordiging.
- Voeren van overleg met ministeries, AFM, ACAM, NVRR en anderen in het kader van ons pleidooi voor een heroverweging van het toezicht op de Gemeentelijke Accountantsdiensten.

6.2 Activiteiten onderzoekers

- Organiseren van bijeenkomsten met leden van ons burgerpanel. Deze bijeenkomsten vonden plaats op ons kantoor op 8 en 9 maart 2023.
- Deelname aan de G4+1-intervisiewerkgroepen door een groot deel van de onderzoekers en projectleiders.
- Maken van verschillende korte informatieve filmpjes om onderzoeken onder een bredere groep onder de aandacht te brengen.
- Deelname aan een informatiemarkt op NDSM-werf West.
- Het organiseren van diverse presentaties namens de rekenkamer, waaronder voor de opleiding Beleidscontrol van de VU/Rijksacademie en de opleiding Certified Public Controller (Zijlstra Center/VU) en voor rekenkamers uit de Balkan over strategisch programmeren.
- Verzorgen van het cursusonderdeel Rechtmatigheid bij de vijfdaagse cursus Rekenkameronderzoek van de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences.
- Geven van een korte presentatie tijdens de Onderzoekersdag van de G4 in Rotterdam op 26 september 2023.

- In opdracht van het ministerie van BZK stelde ProFacto in 2023 een handleiding rekenkameronderzoek naar juridische kwaliteitszorg op. De verwachting is dat Pro Facto in 2024 de handreiking oplevert, waarna BZK de handreiking zal publiceren. Een van onze onderzoekers is lid van de begeleidingscommissie.
- Gedurende het hele jaar beantwoorden van juridische vragen van (leden van) de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (**NVRR**). Een van onze medewerkers deed dit samen met een collega van de Noordelijke Rekenkamer. Vragen gingen bijvoorbeeld over de Wet open overheid, geheimhouding en de gevolgen van de Wet versterking decentrale rekenkamers.
- Meeschrijven aan het *Handboek Rekenkamerwerk* van Boom uitgeverij. Dit handboek verschijnt naar verwachting medio 2024.
- Organiseren van meerdere bijeenkomsten van de Kenniskring Frederikspleinberaad. Het Frederikspleinberaad is een platform voor kennisuitwisseling tussen accountants die werken bij lokale overheden en in een non-profitsector.
- Organiseren van een interne studiemiddag over gemeentefinanciën.
- Beantwoorden van vragen van burgers.
- Verbeteren van interne werkprocessen, waaronder archivering en informatiebeveiligingsbeheer.

7 Woordenlijst

Aanbevelingen: Adviezen van de rekenkamer aan de gemeente.

Ambtelijke organisatie: Een onderdeel van de gemeente. Het bestaat uit ambtenaren en beleidsadviseurs. Aan het hoofd staat de gemeentesecretaris.

Bedrijfsvoering: Manier waarop processen in een organisatie gaan.

Benchmarkonderzoek: Een vergelijkingsonderzoek. In zo'n onderzoek wordt bijvoorbeeld één onderwerp onderzocht bij verschillende gemeenten.

Begroting: Een document met geschatte inkomsten en uitgaven van een organisatie, vereniging of instantie. De bedragen gaan over het komende jaar.

Bestuur: De burgemeester vormt samen met de wethouders het dagelijks bestuur van de gemeente. De burgemeester heeft eigen taken en bevoegdheden en is voorzitter van de gemeenteraad.

Doelmatig(heid): Iets is doelmatig als er zo weinig mogelijk middelen nodig zijn voor het krijgen van het resultaat.

Doeltreffend(heid): Iets is doeltreffend als het gewenste doel wordt bereikt.

Doorwerking: Het gevolg van een onderzoek. Bijvoorbeeld omdat er iets in het beleid van de gemeente verandert door onze aanbevelingen. Of er staat een artikel over ons onderzoek in de krant.

Gemeenteraad: De leden van de gemeenteraad (raadsleden) nemen alle beslissingen die voor de gemeente belangrijk zijn. Bijvoorbeeld over onderwijs, nieuwbouw of de hoogte van de belastingen.

Gemeenschappelijke regeling: Een samenwerkingsverband tussen overheden. Het gaat daarbij meestal om gemeenten, maar een samenwerking tussen overheidslagen (gemeenten, provincies en waterschappen) kan ook.

Jeugdhulpstelsel (in Amsterdam): Het geheel van voorzieningen (aanbod in ondersteuning, begeleiding, hulp, verzorging en zorg) dat de gemeente Amsterdam aan jeugdigen en hun ouders biedt. En hoe de toegang tot deze voorzieningen geregeld is.

Kaderstellend: Het op hoofdlijnen vaststellen van het beleid en aangeven van de grenzen waarbinnen iets mag worden uitgevoerd.

Klimaatneutraal: Iets is klimaatneutraal als het niet bijdraagt aan klimaatverandering.

Overlegorgaan RMA: Twee raadsleden van de gemeenten Amsterdam en Zaanstad waarmee de directeur minimaal één keer per jaar overlegt over onder andere de concept-begroting en concept-jaarrekening.

NVRR: Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies

Raadscommissie: Voordat de gemeenteraad een besluit neemt, worden de meeste onderwerpen in een raadscommissie besproken en voorbereid. De commissie neemt geen besluiten, maar geeft wel advies aan de gemeenteraad. De discussie in een commissie gaat vaak dieper dan die in de raad. Want elke raadscommissie is expert in een aantal onderwerpen.

(Raads)fracties: Een fractie is een samenwerking tussen gekozen raadsleden van eenzelfde partij. In de gemeenteraad vormen de raadsleden van dezelfde partij een fractie.

Raadsgriffie: De griffie ondersteunt de gemeenteraad, individuele raadsleden en de voorzitter van de raad (de burgemeester). De griffie plant vergaderingen in en zorgt voor de vergaderstukken.

Rechtmatigheid: Iets is rechtmatig als het volgens het geldend recht wordt uitgevoerd.

Social return: Social return is een aanpak om arbeidsparticipatie te stimuleren en meer werkgelegenheid te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Technische sessie: Een technische sessie, zoals wij die organiseren, is een bijeenkomst waarin raadsleden vragen kunnen stellen over een onderzoek. Wij organiseren de sessies in Amsterdam meestal digitaal vanwege de voorkeur van raadsleden. In Zaanstad vinden technische sessies vaak plaats in het Stadhuis.